

EOC
EUROASIAN
ONLINE
CONFERENCES

GERMANY

CONFERENCE

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON
SCIENCE, ENGINEERING AND
TECHNOLOGY**

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

doi digital object
identifier

eoconf.com - from 2024

INTERNATIONAL CONFERENCE ON SCIENCE, ENGINEERING AND TECHNOLOGY:
a collection scientific works of the International scientific conference –
Gamburg, Germany, 2026 Issue 1

Languages of publication: Uzbek, English, Russian, German, Italian, Spanish,

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference « **INTERNATIONAL CONFERENCE ON SCIENCE, ENGINEERING AND TECHNOLOGY** ». Which took place in Gamburg, 2026.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

Tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishda soliq siyosatining nazariy asoslari **Kurganbayev Begzodbek Sherzatovich**

Bank-moliya akademiyasi

Biznes va menejment fakulteti magistratura talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada soliq siyosatining nazariy asoslari keng yoritib berilgan. Tadqiqotimizda soliq yukining tadbirkorlik faolligi, investitsiyalar hajmi, hamda innovatsion jarayonlarga ta'siri iqtisodiy nazariyalar asosida tahlil qilingan. SHuningdek, klassik, neoklassik va institutsional yondashuvlar doirasida soliq siyosatining rag'batlantiruvchi va cheklovchi mexanizmlari ko'rib chiqilgan. Natiada esa, ushbu mexanizm samarali soliq siyosatini shakllantirishda nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: tadbirkorlik, soliq, siyosat, rivojlanish, rag'bat, investitsiya, samaradorlik

Abstract: This article extensively covers the theoretical foundations of tax policy. In our study, the influence of the tax burden on entrepreneurial activity, the volume of investments, and innovation processes was analyzed based on economic theories. Stimulating and restrictive mechanisms of tax policy are also considered within the framework of classical, neoclassical, and institutional approaches. As a result, this mechanism serves as a theoretical basis for the formation of an effective tax policy.

Keywords: entrepreneurship, tax, policy, development, incentives, investment, efficiency

Аннотация: В данной статье подробно освещены теоретические основы налоговой политики. В нашем исследовании влияние налогового бремени на предпринимательскую активность, объем инвестиций и инновационные процессы анализируется на основе экономических теорий. Также рассмотрены стимулирующие и ограничивающие механизмы налоговой политики в рамках классического, неоклассического и институционального подходов. В результате этот механизм служит теоретической основой для формирования эффективной налоговой политики.

Ключевые слова: предпринимательство, налоги, политика, развитие, стимулы, инвестиции, эффективность

Bozor iqtisodiyoti sharoitida tadbirkorlik faoliyati iqtisodiy o'sishning muhim harakatlantiruvchi kuchlaridan biri hisoblanadi. Tadbirkorlik orqali yangi ish o'rinlari yaratiladi, raqobat muhiti shakllanadi, innovatsiyalar joriy etiladi hamda jamiyat farovonligi oshadi. Ushbu jarayonlarning barqaror rivojlanishi esa bevosita davlat tomonidan olib borilayotgan iqtisodiy siyosatga, xususan, soliq siyosatiga bog'liq.

Soliq siyosati davlatning iqtisodiyotni tartibga solishdagi eng muhim moliyaviy instrumentlaridan biri bo'lib, u orqali tadbirkorlik subyektlarining faoliyatiga bevosita ta'sir ko'rsatish mumkin. Soliq yukining darajasi, soliq stavkalari, imtiyozlar va preferensiyalar tadbirkorlarning investitsion qarorlari, riskka bo'lgan

munosabati hamda biznesni kengaytirish imkoniyatlarini belgilab beradi. Shu sababli tadbirkorlikni rivojlantirishda soliq siyosatining nazariy asoslarini chuqur o'rganish dolzarb ilmiy va amaliy ahamiyatga ega (University of Trier and Block, 2016).

Mazkur maqolada soliq siyosatining tadbirkorlik faoliyatiga ta'siri klassik, neoklassik va institutsional iqtisodiy nazariyalar doirasida tahlil qilinadi hamda soliq mexanizmlarining rag'batlantiruvchi va cheklovchi jihatlari yoritib beriladi.

Tadbirkorlik faoliyati iqtisodiy adabiyotlarda foyda olish maqsadida riskni o'z zimmasiga olgan holda amalga oshiriladigan mustaqil xo'jalik faoliyati sifatida talqin qilinadi. Klassik iqtisodchilar, xususan A. Smit va J. B. Sey tadbirkorni ishlab chiqarish omillarini birlashtiruvchi va bozor muvozanatini ta'minlovchi subyekt sifatida ko'rganlar (Ufa Federal Research Centre of the Russian Academy of Sciences, Ufa, Russian Federation and Gafarova, 2025).

Zamonaviy iqtisodiy yondashuvlarda esa tadbirkorlik faqat foyda olish bilan cheklanmay, balki innovatsiyalarni joriy etish, yangi bozorlarni o'zlashtirish va texnologik taraqqiyotni jadallashtirish omili sifatida baholanadi. J. Shumpeter nazariyasiga ko'ra, tadbirkorlik iqtisodiy rivojlanishning asosiy manbai bo'lib, u "ijodiy vayronkorlik" jarayoni orqali eski tuzilmalarni yangilari bilan almashtiradi. Shu nuqtayi nazardan qaraganda, tadbirkorlik faoliyatining rivojlanishi davlat iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lishi zarur. Bu jarayonda soliq siyosati muhim o'rin egallaydi, chunki u tadbirkorlik subyektlarining moliyaviy barqarorligiga va rivojlanish istiqbollariga bevosita ta'sir ko'rsatadi (Snarr and Friesner, 2021).

Soliq siyosati davlatning soliq tizimini shakllantirish, soliqlarni joriy etish, ularning stavkalarini belgilash va yig'ish mexanizmlarini takomillashtirishga qaratilgan faoliyatini ifodalaydi. Soliqlar davlat byudjetining asosiy daromad manbai bo'lish bilan birga, iqtisodiyotni tartibga solish vositasi sifatida ham xizmat qiladi (Bruce et al., 2019).

Iqtisodiy nazariyada soliq siyosatining quyidagi asosiy vazifalari ajratib ko'rsatiladi:

- fiskal vazifa – davlat byudjetini shakllantirish;
- tartibga solish vazifasi – iqtisodiy jarayonlarga ta'sir ko'rsatish;
- rag'batlantiruvchi vazifa – muayyan faoliyat turlarini qo'llab-quvvatlash;
- ijtimoiy vazifa – daromadlar tengsizligini yumshatish.

Tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish nuqtayi nazaridan, aynan soliq siyosatining rag'batlantiruvchi va tartibga soluvchi funksiyalari alohida ahamiyat kasb etadi.

Klassik iqtisodiy nazariya vakillari soliqlarga ehtiyotkorlik bilan yondashganlar. A. Smit tomonidan ilgari surilgan "soliqqa tortishning to'rt tamoyili" – adolatlilik, aniqlik, qulaylik va tejamkorlik bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan.

Klassik yondashuvga ko'ra, yuqori soliq yuklari tadbirkorlik faoliyatini cheklaydi, chunki ular foyda miqdorini kamaytiradi va investitsiya rag'batlarini susaytiradi. Shu sababli soliqlar imkon qadar past va barqaror bo'lishi lozim. Bu yondashuvda

davlatning iqtisodiyotga aralashuvi minimal darajada bo'lishi ma'qul deb hisoblanadi (Cullen and Gordon, 2007; Fossen et al., 2024).

Klassik nazariyada soliq imtiyozlariga nisbatan ehtiyotkorlik mavjud bo'lib, ular bozor mexanizmlarini buzishi mumkinligi ta'kidlanadi. Biroq zamonaviy sharoitda ushbu yondashuv ma'lum darajada qayta ko'rib chiqilgan.

Neoklassik iqtisodiy nazariya soliq siyosatining tadbirkorlikka ta'sirini resurslar taqsimoti va samaradorlik nuqtayi nazaridan tahlil qiladi. Ushbu yondashuvga ko'ra, soliqlar bozor muvozanatini buzishi va samaradorlik yo'qotishlariga olib kelishi mumkin (Bruce et al., 2020).

Neoklassik modelda soliq yukining oshishi tadbirkorlik risklarini kuchaytiradi, kapital jamg'arilishini sekinlashtiradi va ishlab chiqarish hajmini kamaytiradi. Shu sababli tadbirkorlikni rivojlantirish uchun soliq yukini kamaytirish, soliq bazasini kengaytirish va soliq ma'murchiligini soddalashtirish muhim hisoblanadi.

Biroq neoklassik yondashuvda soliq imtiyozlari muayyan bozor kamchiliklarini bartaraf etish vositasi sifatida ham qaraladi. Masalan, innovatsion faoliyat yuqori risk bilan bog'liq bo'lgani sababli, soliq imtiyozlari orqali ushbu risklarni qisman kompensatsiya qilish mumkin.

Institutsional iqtisodiyot soliq siyosatini faqat stavkalar va yuklar orqali emas, balki institutlar, qoidalar va ishonch darajasi orqali baholaydi. Ushbu yondashuvga ko'ra, tadbirkorlik faoliyatiga soliq siyosatining ta'siri uning shaffofligi, barqarorligi va adolatliligiga bog'liq (Shettigar et al., 2024).

Agar soliq tizimi murakkab, tez-tez o'zgarib turadigan va noaniq bo'lsa, hatto past soliq stavkalari ham tadbirkorlikni rivojlantirishda kutilgan natijani bermaydi. Aksincha, barqaror va prognoz qilinadigan soliq siyosati tadbirkorlarning uzoq muddatli investitsion rejalari uchun qulay muhit yaratadi.

Institutsional yondashuvda soliq imtiyozlari ham muhim ahamiyatga ega bo'lib, ular aniq maqsadga yo'naltirilgan va vaqtinchalik bo'lishi lozimligi ta'kidlanadi.

Soliq yuki tadbirkorlik faoliyatining asosiy cheklovchi omillaridan biri hisoblanadi. Yuqori soliq yuklari foydaning qisqarishiga olib keladi, bu esa tadbirkorlarning yangi loyihalarga kirishish istagini kamaytiradi. Ayniqsa, kichik va o'rta biznes subyektlari uchun soliq yukining og'irligi sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Empirik tadqiqotlar soliq yukining kamaytirilishi tadbirkorlik subyektlari sonining oshishiga, norasmiy iqtisodiyot qisqarishiga va investitsiyalar hajmining ko'payishiga olib kelishini ko'rsatadi. Shu bilan birga, soliq yukini keskin kamaytirish byudjet barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin, bu esa muvozanatli yondashuvni talab etadi (Rachevski and Shami, 2025).

Soliq imtiyozlarining rag'batlantiruvchi mexanizmi

Soliq imtiyozlari tadbirkorlikni rivojlantirishda eng ko'p qo'llaniladigan rag'batlantiruvchi vositalardan biridir. Ular orqali davlat muayyan tarmoqlarni, hududlarni yoki faoliyat turlarini qo'llab-quvvatlaydi.

Nazariy jihatdan, soliq imtiyozlari quyidagi yo'nalishlarda ijobiy ta'sir ko'rsatadi:

- investitsiyalar hajmini oshiradi;
- innovatsion faoliyatni rag'batlantiradi;
- yangi ish o'rinlari yaratilishiga xizmat qiladi;

- hududiy rivojlanish tafovutlarini kamaytiradi.

Biroq soliq imtiyozlarining samaradorligi ularning aniq maqsadga yo'naltirilganligi va vaqtinchalik xarakteriga bog'liq. Doimiy va nazoratsiz imtiyozlar bozorda tengsizlik va samarasizlikka olib kelishi mumkin.

Soliq siyosati va innovatsion tadbirkorlik

Innovatsion tadbirkorlik yuqori risk va katta dastlabki xarajatlar bilan bog'liq bo'lgani sababli, soliq siyosati ushbu sohada alohida ahamiyat kasb etadi. Nazariy modellarga ko'ra, ilmiy-tadqiqot va tajriba-konstruktorlik ishlariga beriladigan soliq imtiyozlari innovatsion faoliyatni sezilarli darajada faollashtiradi.

Shuningdek, amortizatsiya siyosati, foyda solig'i stavkalari va investitsiya soliq kreditlari innovatsion tadbirkorlikni rivojlantirishda muhim instrumentlar hisoblanadi. Ushbu mexanizmlar orqali davlat tadbirkorlik risklarini qisman o'z zimmasiga oladi.

Xulosa. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishda soliq siyosati muhim nazariy va amaliy ahamiyatga ega. Klassik, neoklassik va institutsional yondashuvlar soliq siyosatining turli jihatlarini yoritib bersa-da, ularning umumiy xulosasi soliq yukining tadbirkorlik faolligiga sezilarli ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi.

Samarali soliq siyosati tadbirkorlikni rag'batlantiruvchi, barqaror va shaffof bo'lishi, soliq imtiyozlari esa aniq maqsadga yo'naltirilgan va vaqtinchalik xarakterga ega bo'lishi lozim. Ushbu nazariy xulosalar tadbirkorlikni rivojlantirishga qaratilgan soliq siyosatini takomillashtirishda muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- Bruce, D., Glass, E.A., Harris, M.C., 2019. On the effectiveness of state tax and expenditure policies to encourage entrepreneurship. JEPP 8, 523–548. <https://doi.org/10.1108/JEPP-03-2019-0020>
- Bruce, D., Gurley-Calvez, T.J., Norwood, A., 2020. Taxes and Entrepreneurship: A Literature Review and Research Agenda. FNT in Entrepreneurship 16, 393–443. <https://doi.org/10.1561/03000000079>
- Cullen, J.B., Gordon, R.H., 2007. Taxes and entrepreneurial risk-taking: Theory and evidence for the U.S. Journal of Public Economics 91, 1479–1505. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2006.12.001>
- Fossen, F.M., König, J., Schröder, C., 2024. Risk preference and entrepreneurial investment at the top of the wealth distribution. Empir Econ 66, 735–761. <https://doi.org/10.1007/s00181-023-02475-x>
- Rachevski, I., Shami, L., 2025. Twice as effective: business environment, SME owners' satisfaction, and local government revenue performance. Local Government Studies 51, 524–546. <https://doi.org/10.1080/03003930.2024.2378965>
- Shettigar, J., Misra, P., Sanyal, P.K., Kawinga, A., 2024. The impact of tax reforms on human development index: Literature review approach. Int J Soc Welfare 33, 757–776. <https://doi.org/10.1111/ijsw.12629>
- Snarr, H.W., Friesner, D., 2021. On the Distributional Outcomes of Policy-Induced Entrepreneurial Opportunities. REA 13. <https://doi.org/10.15353/rea.v13i3.3510>
- Ufa Federal Research Centre of the Russian Academy of Sciences, Ufa, Russian Federation, Gafarova, L.A., 2025. Linear Transformation Method in the Formation of the Personal Income Tax Scale in Russia. JTR 11, 100–120. <https://doi.org/10.15826/jtr.2025.11.1.194>
- University of Trier, Block, J., 2016. Corporate income taxes and entrepreneurship. izawol. <https://doi.org/10.15185/izawol.257>